

Nakon što je u medijima prenesena vijest da su dvojica znanstvenika prijavila ministra Barišića zbog “autoplagiranja doktorske disertacije”, u javnosti se riječ “autoplagijjat” često pojavljuje i olako zamjenjuje riječju “plagijjat”. Valja najprije objasniti što je to autoplagijjat.

“Autoplagijjat” (eng. self-plagiarism, njem. Selbstplagiat, Eigenplagiat) jedno je od imena za suvišnu publikaciju istovjetnog znanstvenog rezultata bez navođenja primarnog izvora. Nije nikakav problem ako znanstvenik svoj rad iz časopisa ponovno objavi u svojoj zbirci, ili ako ga prevede i objavi negdje drugdje, ali problem je ako pritom ne navede da je to već ranije objavljeno. Takvu publikaciju, iz koje se ne vidi da nije izvorni rad, nazivamo autoplagijjat. U Etičkom kodeksu saborskog Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju to se smatra oblikom “znanstvene prijevare i nepoštenja”. Većina europskih i američkih etičkih kodeksa u znanosti prepoznaje autoplagijjat kao etički prekršaj, iako se u nekima klasificira kao lakši etički prekršaj, za razliku od teških etičkih prekršaja poput izmišljanja, kri-

Autoplagijjat i u čemu je problem?

Autoplagijjat je etički prekršaj koji može imati ozbiljne posljedice. Dakako, čovjek ne može ukrasti od sebe, ali može zatajiti korišteni izvor kako bi prevario čitatelje i povjerenstva

PIŠE

PAVEL GREGORIĆ

izv. prof. dr.

Hrvatski studiji

Sveučilišta u Zagrebu

votvorenja i plagiranja. Neki pak dokumenti, poput etičkih kodeksa naših javnih sveučilišta, uopće se ne dotiču autoplagijjata.

U čemu je problem s autoplagijjatom? Ako netko isti znanstveni rezultat višekratno objavi bez primjerene oznake, nikome nije ukrado riječi ili ideje, pa bi se moglo zaključiti da nitko nije oštećen. No, to je pogrešan zaključak. Prvo, oštećeni su čitatelji, jer se od tekstova u znanstvenoj literaturi očekuje da budu izvorni; a ako

Većina europskih i američkih etičkih kodeksa u znanosti prepoznaje autoplagijjat kao etički prekršaj, a etički kodeksi naših javnih sveučilišta uopće se ne dotiču autoplagijjata

nisu izvorni, ili u dijelu u kojemu nisu izvorni, očekuje se da će to biti jasno označeno. Drugo, višestrukim objavljivanjem istog znanstvenog rezultata mogu biti oštećena prava časopisa odnosno nakladnika. Treće, mogu biti oštećeni oni koji financiraju znanstvenike i istraživačke projekte (porezni obveznici). Naime, kada povjerenstva odlučuju o tome hoće li znanstvenik napredovati u zvanju, s čime dolazi veća plaća, ili kada odlučuju o tome hoće li se znanstveniku odobriti sredstva za istraživački projekt, ona to čine na temelju znanstvenikovih postignuća mjerenih ponajprije objavljenim radovima. Ako u dokumentaciji nisu označene višestruke publikacije, ili ako povjerenstva ne čitaju radove pa ne uoče da je ista stvar objavljena više puta, mogla bi zaključiti da znanstvenik ima veća postignuća nego što je to stvarno slučaj. Dakle, višestrukim objavljivanjem istog znanstvenog sadržaja bez

oznake o izvoru znanstvenici si mogu pribaviti sasvim opipljivu materijalnu korist. Četvrto, analize pojedinih tema mogu pokazati da je neki znanstveni rezultat važniji i zastupljeniji u literaturi od nekog drugog, dok zapravo nije, nego je samo više puta objavljen. U British Medical Journalu br. 315 iz 1997. opisan je tako slučaj kada je neoznačeno višestruko publiciranje iste kliničke studije dovelo do toga da se jedan lijek smatrao značajno sigurnijim i učinkovitijim nego što je zapravo bio.

Jasno je, dakle, da autoplagijjat jest etički prekršaj koji može imati ozbiljne posljedice. Netko bi mogao tvrditi da riječ “autoplagijjat” nije naj-sretnija, jer čovjek ne može ukrasti od sebe. Točno, ne može. Ali može zatajiti korišteni izvor kako bi prevario čitatelje i povjerenstva s ciljem da si pribavi neku korist na koju inače ne bi imao pravo - a to je zajedničko i plagijatoru i autoplagijatoru. ▮